

Asle Toje

17. mai 2023 på Bekkelaget

Kjære landsmenn,

Til lykke med dagen! Denne vakre dagen som betyr så inderlig mye for oss alle sammen. Ved et heldig sammentreff ble grunnlovsfedrene ferdige med sitt arbeid akkurat denne dagen, når våren er på sitt grønneste og det er et løfte om sommer luften.

Du kan bli rent lyrisk av slikt: Å Bekkelaget, Bekkelaget når jeg ser deg slik.

Ingen annen merkedag i året har så sterke tradisjoner som 17. mai - dagen vi stort sett vet hva vi skal gjøre fra tidlig morgen til sent på kveld. Vi feirer og markerer med flaggheising, barnetog, 17. maifrokoster, arrangementer på skoler, venner og familie samles til fest.

Jeg vokste opp i på sørlandet, i Audnedal. Omund Birkeland (født 1786) var en norsk bonde og eidsvollsmann fra Audnedal. Bautaen som minnes hans innsats, står fremdeles ved kirken på Konsmo og i dag legger audedølene ned krans for å minnes Soldat Birkeland.

Vi har vår egen byste. Til minne om de fra Bekkelaget og Ekeberg som ga sitt liv for Norges frihet og fred i den store krigen 1940-1945. Vi skal legge ned krans for dem etter denne talen.

La oss bøye hodene i takknemmelighet. Enkelte historikere hevder vi fikk friheten i gave, at grunnloven på Eidsvold var lite mer enn et dynastisk spill fra den danske kongemakten, der Norge ble uavhengig kun for å hindre svensk overtagelse og med gjenforening med Danmark som mål.

Det er mange grunner til å være skeptisk til denne fortellingen om friheten i gave, for 1814 var et kaotisk år; et farlig år. Et år da riker oppstod og imperier falt, ikke minst for et Danmark som hadde alliert med en fransk hersker som i oktober 1813 hadde lidd et forsmedelig nederlag mot mye av Europa ved Leipzig.

På foråret 1814 var Karl Johan på vei mot Paris med sin hær for å nedkjempe mannen som han tidligere hadde tjent, Napoleon. Det ga Eidsvollsmennene tilstrekkelig armslag til å skrive Grunnloven.

Hundre år senere, eller deromkring: I 1905 var russernes nederlag i den russisk-japanske krigen en forutsetning for britenes støtte til løsrivelsen fra Sverige.

Nederlaget rev grunnen bort under «den russiske fare». Trusselen fra øst var britenes argument for å holde unionen sammen.

Det kan ikke sies bedre enn Bjørnstjerne Bjørnson. Alt, hvad fædrene har kæmpet, mødrene har grædt, har den Herre stille læmpet, så vi vant vår ret. Nasjonalister i europeiske land i lignende situasjoner, fra Skottland til Slovakia og Ukraina hadde lignende forhåpninger, men uten å vinne den uavhengigheten som har vært slik en velsignelse for Norge.

For her vi samles i dag for å feire uavhengigheten, vil spøkelset ved gildet alltid stille det samme spørsmål: Hva gjorde dere med den? Vel Norge er nr 1 på The Economists demokrati-indeks. Vi er nr 2 (etter sveits) på FNs human development index. Vi er nummer 1 i pressefrihetsindeksen.

Kombinasjonen av demokrati, markedsøkonomi, rettstat og velferdsstat leverer bedre enn andre former for styre. Men det er noe mer, og dette «noe mer» er hva vi feirer den 17. mai. Dette felleskapet der høyst ulike mennesker kommer sammen i hva enkelte kaller et 'uenighetsfelleskap' -og vi andre kaller det Norge.

Så lenge leve gamle Norge, kjære venner, og til lykke med 17. mai!